

Posisjonsnotat fra Forum for utvikling og miljø (ForUM) for de kommende forhandlingene under FNs komité for global matsikkerhet – CFS 52 i Roma 21-25. oktober.

Oslo, 10.10.2024

Posisjonsnotat til CFS52

Forum for utvikling og miljø (ForUM), et nettverk av over 60 norske sivilsamfunnsorganisasjoner som arbeider med utvikling, fred, menneskerettigheter, klima og miljø, takker for muligheten til å komme med anbefalinger til den norske delegasjonen til CFS 52.

ForUM har basert sine innspill på den foreløpige agendaen til CFS 52, for å gi innspill på de aktuelle prosessene i møtet. Her følger det ForUM mener er de mest sentrale sakene som norske myndigheter bør vektlegge under møtene i Roma.

1. STYRKE KOORDINERT RESPONS PÅ MATKRISENE

Verdens globale matkriser ble forverret under koronakrisen, og årets SOFI rapport viser at antall mennesker som lever i sult og uten matsikkerhet holder seg stabilt høyt etter å ha forverret seg kraftig de siste tre årene. I globale matkriser er det stadig de fattigste og marginaliserte som i størst grad utsettes for mat-usikkerhet. SOFI-rapporten viser at folk i rurale områder er de som oftest lever i sult. Dette omfatter i særlig stor grad småskala bønder og matprodusenter.

Å sikre finansiering og støtte til småskala bønder og matprodusenter er derfor et avgjørende tiltak for kampen mot sult, bedre ernæring og kvinners rolle i samfunnet. Småbrukere er sentrale for lokal matsikkerhet og landbruk basert på regenerative prinsipper på lag med naturen. Å styrke matsuverenitet for disse gruppene vil være avgjørende. Til sammen utgjør dette en bærekraftig matproduksjon.

I matkriser som opprettholdes, og stadig forsterkes av nye faktorer som konflikt, krig, klimaendringer og forstyrrelser i verdikjeder, må man samtidig evne å fremme langsiktige tiltak. Matkrisene kan ikke løses gjennom symptombehandling. Man må ta problemet ved roten. Da må norske myndigheter, og andre stater føre en helhetlig og samstemt mat-, nærings-, miljø- og utviklingspolitikk som setter matsikkerhet, rettferdig fordeling og miljøet i sentrum.

Når man nå står i en global matkrise, som forverres av mange ulike grunner, bør man se tilbake til matkrisene i 2008 og 2011 og lære av dem. En viktig faktor i de krisene, som fremdeles består, er den utstrakte bruken av landbruksjord til andre formål enn matjord. Omdisponering fra småskala matproduksjon til industrielt jordbruk, skjer ofte særlig i stor grad i krisetid - med mål om å øke produktiviteten. Dette bidrar til å øke ulikheten i matsystemet.

Et viktig tiltak i matkriser er å støtte opp om lokale verdikjeder. Ved å øke et land sin selvforsyning og støtte deres rett til å fatte eksportrestriksjoner på matvarer, kan man i større grad sikre at lokalbefolkning kan produsere mat til eget behov.

Det er store områder som brukes til å produsere biodrivstoff av potensielle matplanter. Bruk av matjord til tobakksproduksjon bør også problematiseres i den situasjonen vi befinner oss i. I det koordinerende krisearbeidet som nå pågår, bør dette adresseres og legges vekt på. Produksjon av kommersielle produkter legger beslag på land til befolkninger som opplever mangel på matsikkerhet, forverrer sultkrisen og undergraver retten til mat og matsuverenitet.

De strukturelle utfordringene ved gjeldsproblematikk i land i det globale Sør må adresseres i koordinering av matkriser. I dag sliter mange utviklingsland med store gjeldsbyrder. Den globale statlige gjelden er den høyeste siden andre verdenskrig, og hele 54 lav- og mellominntektsland har store gjeldsproblemer. Kostnadene knyttet til denne gjelden går på bekostning av tiltak for styrket matsikkerhet og omstilling av matsystemet. Høye og ikke-bærekraftige gjeldsbyrder er altså en alvorlig utfordring for utviklingslandenes mulighet til å finansiere matsystemet og egen mat- og jordbrukspolitik.

2. ØKE OPPTAKET AV CFS FRIVILLIGE RETNINGSLINJER FOR Å SIKRE RETTEN TIL MAT I KONTEKST AV NASJONAL MATSIKKERHET

I mange år har retten til mat blitt nedprioritert i FAO, og flere land har stilt spørsmål ved om CFS er rette organ for å diskutere og fremme retten til mat. Heldigvis har vi sett i de siste årene, og særlig etter pandemien, at ledende land, spesielt fra det globale sør, tar initiativ for at retten til mat skal bli prioritert i arbeidet til CFS og FAO. Dette ble reflektert i CFS arbeidsplan 2024 - 2.

Vi må bruke anledningen vi har nå, til å styrke og revitalisere bruken av retten til mat som en etablert og definert menneskerett, ikke minst i lyset av de senere års gode analyser som viser hvordan retten til mat henger sammen med så mange andre rettigheter. Det har også gitt oss en forbedret innsikt i hvordan og hvorfor noen matsystemer fungerer, mens andre svikter. Det er også viktig å se retten til mat og en god ernæring i sammenheng med retten til fred, noe som burde lede til et styrket menneskeretts-fokus i internasjonale så vel som nasjonale prosesser.

ForUM mener norske myndigheter bør:

- Bruke retten til mat som rammeverk for politisk utforming nasjonalt, for kosthold, matsvinn og andre sentrale temaer i mat- og måltidspolitikken.
- Bruke markeringene av 20-års jubileet for “Voluntary Guidelines for the Right to adequate food” (RtF) til å fremme rettighetsperspektivet, og uttrykke aktiv støtte til den fornyede vektlegging på RtF.

3. STYRKE PÅVIRKNINGEN TIL CFS

ForUM trekker fram CFS som den viktigste arenaen for arbeid med matsikkerhet og matsystemer i FN systemet. Det er helt avgjørende at menneskerettighetene legges til grunn for policy-arbeidet som gjøres, og at retten til mat spiller en sentral rolle i retningslinjer som utformes.

I tillegg har vi stor tro på CFS, som demokratisk arena, med sterk representasjon av medlemsland og tilstedeværelse fra sivilsamfunn og privat næringsliv, i egne, og godt organiserte mekanismer.

CFS og tilhørende mekanismer er viktige for å sikre økt kunnskap og erfaring, men også på grunn av betydningen CFS sine posisjoner har på internasjonale aktører og staters arbeid og prioriteringer.

Med Norges sterke satsing på matsikkerhet i utviklingspolitikken, bør Norge aktivt bruke de mulighetene man har til å styrke det globale arbeidet for matsikkerhet og bedre matsystemene, blant annet gjennom å delta mer aktivt i prosessene og diskusjonene tilknyttet CFS gjennom året. Målet må videre være at man arbeider for større grad av forpliktende beslutninger som binder medlemslandene. Norge må ha en klar menneskerettighetstenkning som grunnlag for sine posisjoner, og fremme og bruke prinsippet om mat som en menneskerett i alle relevante sammenhenger, slik at disse perspektivene kommer enda tydeligere fram i CFS sine produkter. Retten til mat må være en prioritering i Norges posisjon under CFS og arbeid generelt.

CFS må være FNs viktigste arena for diskusjoner om globale matsikkerhets- og ernærings spørsmål, og andre initiativ på internasjonalt nivå som omhandler matsikkerhet bør i mye større grad enn i dag kobles til og baseres på CFS retningslinjer og arbeidet som gjøres i dette forumet. Det finnes mange eksempler på mangelfull samstemthet og koordinering mellom viktige politiske arenaer, slik som man så med UN Food System Summit (UNFSS) i 2021 og 2023.

CFS skal være en arena der det globale sivilsamfunnet kan komme i en åpen og ærlig dialog med medlemslandene om spørsmål om matsikkerhet, sult, ernæring og relaterte tema. Norge må støtte sivilsamfunn, småprodusenter, urfolk og land i Sør sine posisjoner og problemstillinger i CFS. CFS sine demokratiske mekanismer bør forsterkes, ved at man sørger for at de innspillene man bringer inn fra den nasjonale delegasjonen er basert på konsultasjoner med flere grupper og et bredt sivilsamfunn.

Matsystemet er i dag grunnleggende urettferdig der verdens 500 millioner småbønder er overrepresentert blant de som opplever størst matusikkerhet og fattigdom. Derfor er det helt avgjørende at disse aktørenes stemmer ikke bare høres, men også setter agendaen. Norge må jobbe for at Civil Society and Indigenous People's Mechanism (CSIPM) opprettholder sin posisjon som en likeverdig partner i diskusjonene i CFS. Samtidig må Norge vise en sterk skepsis til den økende innflytelsen fra privat sektor i FAO.

ForUM mener norske myndigheter bør:

1. Ha retten til mat og et sterkt menneskerettighets- og bærekraftsfokus i alle sine posisjoner og arbeid under CFS og i tilnærmingen til matsystemene generelt.
2. Aktivt støtte opp under CFS, samt delta i prosessene og diskusjonene som finner sted gjennom året, ikke minst når det gjelder diskusjonene omkring ulikhet, og CFS's globale politiske koordineringsfunksjon som svar på matkriser,
3. Aktivt støtte og fremme posisjonene til det globale sivilsamfunnet og minoriteter, blant annet gjennom støtte til CSIPM.
4. Bidra til å begrense privat sektor, særlig de internasjonale storselskapene, sin økende innflytelse og deltakelse i FAO.

4. CFS STRATEGISK RETNING MOT 2030

I arbeidsprogrammet legges det vekt på viktigheten av styrket samarbeid mot klimakonvensjonen og konvensjonen om biologisk mangfold. Dette er en viktig satsing, som øker CFS' relevans og gjennomslagskraft. CFS må ha som mål å styrke fokuset på mat i internasjonale foraer, og samtidig styrke sin egen plattform som den mest sentrale for matsikkerhetsspørsmål og koordinering av arbeid innen bærekraftige matsystemer.

Det må være et mål om at CFS sine retningslinjer blir førende for arbeid på mat på nasjonalt nivå i medlemsland, men også i andre internasjonale forum og institusjoner. CSIPM har bedt om at det utvikles en metodologi og veikart for hvordan land kan inkorporere og ta i bruk CFS sine verktøy og retningslinjer. Dette kravet bør Norge stille seg bak.

Action Plan for strategisk retning for CFS bør inneholde følgende:

- HLPE-FSN utvikler et rammeverk for menneskerettigheter knyttet til transformasjon av matsystemet og matsikkerhet, basert på de ulike retningslinjene som er utarbeidet i CFS. Dette vil bidra til å se sammenhengen mellom de ulike policy produktene, og også til å identifisere hvilke temaer som ikke har vært dekket.
- FAO må i større grad bli gjort oppmerksom på hvordan CFS produkter kan brukes på globalt og nasjonalt nivå.
- CFS må utvikle en kommunikasjonsplan for å spre informasjon om policy produktene sine, og vise eksempler på reel påvirkning og resultater av Right-to-food rammeverket som ligger til grunn.
- Kartlegging av mekanismer og forum på nasjonalt nivå som tar i bruk CFS retningslinjer i utforming av nasjonale matpolitikk, må fremme inkludering og medvirkning av marginaliserte grupper for utveksling av best praksis. Forum som kan bidra som eksempler på dette punktet må følge et menneskerettighetsbasert rammeverk.
- Ansvarliggjøre FAO i å ta ansvar for å gjøre retningslinjer og CFS instrumenter kjent, ved å utvikle veikart, verktøy og manualer for å bruke retningslinjene for ulike aktører.

SOFI rapporten bør i større grad bidra til å rette oppmerksomheten mot CFS som fora. En sterkere link mellom lansering av SOFI rapporten og det årlige møtet i CFS kunne bidra til å løfte oppmerksomheten om CFS. SOFI rapporten har i år løftet et fokus på finansiering i matsystemet, og behovet for økt ressursmobilisering for finansiering for matsikkerhet. Denne agendaen er i mindre grad knyttet til et menneskerettighetsfokus.

ForUM foreslår følgende temaer for framtidige SOFI rapporter:

- Rettferdig omstilling til bærekraftig landbruk med fokus på agroøkologi
- Gjeld og hvordan nasjonal gjeld legger press på matsikkerhet.

5. ADRESSERE ULIKE DIMENSJONER AV ULIKHET: FRIVILLIGE RETNINGSLINJER FOR ULIKHET OG MATSIKKERHET

Ulikhet oppleves sterkest av folk som opplever krig og konflikt, som er på flukt, opplever sult, tap av kulturell identitet og tap av land og territoriet. Det er en tydelig link mellom kolonial okkupasjon, krig, konflikt og forsterking av ulikhet.

Maktkonsentrasjon i matsystemet er en grunn til at ulikhet oppstår og forsterkes. Mønstre med stadig økende makt til stadig færre agro-selskaper forsterkes, og småbønder og småskala matprodusenter opplever press fra stadig flere hold. Dette gjelder også for urfolk, som opplever at deres rettigheter i matsystemet og mulighet til å drive med matproduksjon utfordres av private næringsinteresser og stater som ikke tar hensyn til og går på tvers av etablerte menneskerettigheter og konvensjoner.

For å sikre nok mat til alle er det behov for økt finansiering. Matkrisa forsterker forskjeller mellom rik og fattig, og det er de rikeste landene, i tillegg til næringslivet, som må bidra med de økonomiske midlene. Det er avgjørende at både nødhjelp og langsiktige tiltak for matsikkerhet gis som gave og ikke lån. Vi kan ikke risikere at håndteringen av sultkatastrofer skjer ved å forsterke gjeldskrisene. Samtidig må finansieringen heller ikke tas fra internasjonal klimafinansiering. Rike land, som Norge, har et historisk og økonomisk ansvar for dagens klima- og naturkrise, og må derfor bidra med økte midler. Klimafinansiering må likevel holdes utenfor bistandsbudsjett og ODA-rapportering for å unngå at det er verdens fattige som må betale prisen for klimaendringene og at tiltak som matsikkerhet ikke kuttes grunnet krav om klimafinansiering.

Videre må det stilles krav til de som investerer og til tiltakene det investeres i. Ellers risikerer vi at investeringene bidrar til å forsterke den skjeve maktbalansen mellom de store internasjonale aktørene og småprodusentene. I tillegg må vi sikre at matproduksjonen går i bærekraftig retning som tar hensyn til klimaet og naturmangfoldet, samt arbeidsforhold og menneskerettigheter. CFS Principles for Responsible Investment in Agriculture and Food systems (RAI) er ti prinsipper for alle investeringer i matsystemet, uavhengig av type og størrelse. Erfaringer fra bruk av retningslinjene vil diskuteres på CFS. Det er viktig at Norge støtter opp under prinsippene, men samtidig kjemper for en tydeligere involvering av sivilsamfunn, retten til mat og miljøhensyn.

I Norges innspill til byrå-møtene tidligere i denne prosessen, pekes det på økonomisk vekst, og vi anerkjenner at dette er viktig. Samtidig skulle vi gjerne sett at man hadde begynt å være tydeligere på hvem denne økonomiske veksten er for, og utfordre det narrative at økonomisk vekst er nødvendig for alle. Som vi ser det, er det noen selskaper og personer, som lenge nok har fått løfte egen økonomisk vekst på bekostning av andres sosiale, økonomiske og miljømessige velferd. I lys av det økonomiske fokuset, håper vi også at Norge er med på å løfte økonomisk ulikhet som en drivende faktor til ulikhet i matsystemet. Vi mener at å fokusere på dette er med på å synliggjøre økonomiske maktrelasjoner i matsystemet, ikke bare mellom det globale nord-sør, men også innad i land både i det globale nord og det globale sør.

ForUM mener norske myndigheter bør:

- Understreke at ulikhet bygger på interseksjonell diskriminering av grupper og individer basert på kjønn, nasjonalitet, alder, funksjonsnedsettelse, etnisitet, geografisk lokasjon, religion eller livssyn, seksuell legning og fattigdomsstatus.

- bruke forståelsen for interseksjonelle kriser som verktøy for å forstå hvordan kriser som klimaendringer, krig og matusikkerhet bidrar i sammenheng til ustabilitet og må løses som sammensatte problemer.
- Være tydelig målbærer for behovet for å anerkjenne okkupasjon som en driver for ulikhet.
- Være tydelig på behov for økt finansiering med friske midler til matsikkerhet og bærekraftige matsystem. Klimafinansiering og bistand må holdes adskilt.
- Understreke at involveringen og rettighetene til sivilsamfunn (bønder, fiskere, NGOs, urfolk, landløse, kvinner, ungdom og andre marginaliserte) må styrkes.
- Retten til mat er en menneskerett og må være gjennomgående, og også styrkes i handelsavtaler som inngås. Allerede etablerte handelsavtaler må revideres.
- Understreke at retningslinjene ignorerer retten til land og vann, inkludert utfordringer til land grabbing, dette bør inkluderes for å sikre særlig urfolks rettigheter i Principle of Free, Prior and Informed Consent for Indigenous Peoples.
- Påpeke at investeringene bør rettes mot småskala matproduksjon, støtte til agroøkologiske metoder, småprodusenter, marginaliserte grupper og produksjon av lokal, bærekraftig mat, heller enn storskala industrielt landbruk.
- bidra til å sikre at IFAD, Verdensbanken, regionale utviklingsbanker og bilaterale investeringsavtaler gjør reelle prioriteringer av småskala landbruk, for å styrke småprodusentenes involvering og muligheter for medvirkning

6. PROMOTERE MATSIKKERHET I URBANE OG PERI-URBANE MATSYSTEMER

HLPE-rapporten som er utarbeidet i forkant av policy prosessen for urbane og peri-urbane matsystemer løfter sentrale virkemidler for å sikre økt matsikkerhet for urbane og peri-urbane befolkninger. Urbanisering av fattigdom viser seg som matusikkerhet, når de fattige i urbane områder bruker store deler av inntektene sine på mat, og bærer kostnadene av et urbant liv.

De urbane og peri-urbane matprodusentene må forstås som aktive aktører i å skape matsystemer og matusikkerhet, og ikke kun som mottakere av et matsystem. Tradisjonelt har vi forstått urbane og peri-urbane matsystemer basert på behovet for å skape tilgjengelighet og pris-tilgjengelighet på mat for urbane populasjoner. Urbane og peri-urbane matsystemer er ikke-bærekraftige, urettferdige, næringsmessig ubalanserte og utsatte for sjokk i matsystemet.

I følge FNs spesialrapportør på retten til mat, må nettopp retten til mat i urbane områder, også forstås som behov for rettferdig og levelig lønn, og tid til å lage mat. Behov for sosial bærekraft henger nøye sammen med muligheter for å oppnå et sunt kosthold, som er et stadig økende problem for verdens befolkning.

Utfordringene i urbane og peri-urbane matsystemer må sees i sammenheng med bærekraftig forbruk, og hvordan ikke-bærekraftige praksiser i hele matsystemet er linket til praksis i urbane systemet og andre relaterte systemer for å skape matusikkerhet.

Det er knyttet usikkerhet til i hvor stor grad urbant landbruk kan bidra til økt tilgang på mat i tilstrekkelig grad for å oppfylle behov for urbane befolkninger, men matproduksjon i urbane

områder har andre særlig viktige effekter, slik som at det kan være et virkemiddel for å få mat nærmere folk og øke kunnskap om ressursbruk og utfordringer med matproduksjon. Mat er verdsatt i alt for liten grad i dag, så ved å knyttes nærmere til produksjon vil flere få en bedre forståelse av verdien. Urban matproduksjon kan også bidra til økt beredskap i mindre skala.

Det urbane fokuset er svakt og ofte ikke tilstedeværende i det hele tatt i bistandspolitikk og i bistandsbudsjetter. Det er svært positivt at CFS løfter dette området og utarbeider retningslinjer for å sette lys på utfordringene i urbane områder knyttet til matusikkerhet, ulikhet og fattigdom.

ForUM mener norske myndigheter bør:

- Arbeide for at ulikhetsperspektivet og hensynet til menneskerettigheter kommer tydelig fram i retningslinjene.
- Koble sammenhengene mellom fattigdom og matusikkerhet i urbane og peri-urbane områder, med fokus på levelig lønn og tidsfattigdom.
- Bruke denne prosessen til å rette fokus på lokale matsystemer som premissleverandører for sunt og bærekraftig kosthold.
- Løfte urbane områder som en sentral aktør og arena for matproduksjon i et bærekraftig matsystem.

7. PROMOTERE ANSTENDIGE ARBEIDSFORHOLD I JORDBRUK OG MATSYSTEMER

Ungdomsmedvirkning og sysselsetting har blitt løftet i CFS gjennom en politisk prosess for å utarbeide frivillige retningslinjer for ungdommens rolle i matsystemer. Ungdommer vil spille en viktig rolle i å endre dagens matsystemer, slik at de blir rettferdige og bærekraftige. Det er også viktig at matsystemene blir tilrettelagt, slik at de blir inkluderende, tilgjengelige og kan sysselsette ungdom. Det er et enormt potensial for å hjelpe ungdom ut av matusikkerhet, arbeidsledighet og fattigdom ved å involvere dem i matsystemene, og det er også nødvendig for å sikre matsystemer som kan levere sunn mat til *alle* i framtiden.

Policyprosessen på ungdomsmedvirkning og sysselsetting er basert på HLPE-rapporten fra 2021 med samme tittel. Innholdet i rapporten har blitt undergravet av en del CFS-medlemmer. Det er viktig at HLPE sin rolle i CFS opprettholdes og respekteres, som et faglig organ som styrker troverdigheten til CFS-produkter. Noen viktige begreper fra rapporten om interseksjonalitet og diversitet er ikke til stede i policydokumentet. Et viktig prinsipp for dette dokumentet må være at ungdommens mangfold respekteres og legges til rette for i matsystemet.

For at ungdom skal kunne ha et matsystem som er i stand til å produsere mat i framtiden, er man avhengig av et fokus på klimatilpasning og miljø, hvor agroøkologiske prinsipper bør ligge til grunn. Rollen til agroøkologi som en løsning på utfordringer i matsystemet bør derfor understrekes. Ungdom er avhengig av at klimaendringer, tap av biodiversitet, utarming av jord og andre miljømessige konsekvenser av dagens system må håndteres, for å kunne ha et matsystem å engasjere seg i, i framtiden. Rettigheter og tilgang til land er også sentralt for å sikre at ungdom har mulighet til å delta i matsystemene, i tillegg til tilgang til ressurser, infrastruktur og markeder.

Involvering av ungdom har vært viktig for å ivareta CFS som en demokratisk prosess. Norge må ta ansvar for å involvere flere grupper og et bredere sivilsamfunn i CFS prosesser, for å sørge for at

CFS-produkter blir fulgt opp og tatt i bruk i større grad. Dette er særlig aktuelt i arbeidet etter at retningslinjene er vedtatt. Å inkludere flere grupper tidligere i prosessen bør også være et mål.

Forum mener norske myndigheter bør:

- Styrke fokus på miljø- og klimatilpasning i landbruket for å sikre ungdommers framtidige matsikkerhet, gjennom å fokusere på bærekraftige praksiser for matproduksjon og agroøkologi.
- Framheve viktigheten av å styrke ungdommers rett til mat og rettigheter til land.
- Sørge for at de demokratiske prinsippene i CFS opprettholdes, ved å involvere ungdom og sivilsamfunn i prosessene underveis og før retningslinjene skal vedtas.
- Involvere ungdom og sivilsamfunn i oppfølgingsarbeidet for at retningslinjene tas i bruk i Norge og globalt.

8. OPPTAK AV RETNINGSLINJER FOR LIKESTILLING OG STYRKING AV KVINNERS OG JENTERS ROLLE I KONTEKST AV MATSIKKERHET

ForUM støtter Norges innlegg ved CFS 51 i 2023, som vektla forankring i menneskerettigheter, inkludert ønske om inkludering av flere som ikke-binære, samt en tydeligere kobling til gravide kvinner og tilgang til SRHR. Norge understreket også den viktige synergien mellom matsikkerhet og likestilling som fører til transformasjon, og potensialet som ligger i å redusere kjønnsforskjeller.

Kvinner står for opptil 80% av den lokale matproduksjonen i Afrika, og spiller en uvurderlig rolle i kampen mot sult. FAO har tidligere understreket at dersom kvinner hadde hatt samme tilgang på land, utdanning, kreditt, teknologi og andre ressurser, ville man kunnet få 100-150 millioner mennesker ut av sult. Det er videre helt avgjørende at småprodusenter, kvinner, ungdom og marginaliserte grupper har makt og innflytelse over eget liv. Derfor må Norge lytte aktivt til, og gi støtte til, perspektivene som kommer fra de marginaliserte gruppene selv.

Reell likestilling krever en inkluderende tilnærming, og CSIPM har vært tydelig på at en interseksjonell tilnærming er avgjørende. Norge må fortsette å være en pådriver for å sikre at også kjønnsminoriteter og andre ekskluderte grupper inkluderes på et likeverdig grunnlag. I tiltak for å bedre likestilling og kvinners rettigheter, er den lokale konteksten helt avgjørende, også for å unngå å reproducere kjønnsstereotyper.

ForUM mener norske myndigheter bør:

- Være en tydelig stemme for inkluderende likestilling der alle, uavhengig av kjønnsidentitet, etnisitet, legning, religion, funksjonsevne eller andre faktorer, har de samme rettighetene og mulighetene.
- Støtte kvinner, ungdom og andre minoriteters rett til å eie og arve land, samt delta som aktive medlemmer i samvirker, bondeorganisasjoner og politiske arenaer.
- Være en tydelig alliert og samarbeidspart for kvinner og minoriteters stemmer i forkant, under og etter CFS.
- Ta høyde for lokal kontekst, særlig for å unngå å reproducere kjønnsstereotyper.

- Synliggjøre ulikhet i matsystemet for transmennesker og andre som falle under LHBT+-paraplyen. Vi forventer at Norge er en stemme for fremme likestilling mellom alle kjønnsidentiteter til tross for uenighet i CFS.
- Sette fokus på de systemiske driverne til ulikhet i matsystemet, og at løsningene er mangfoldige og på tvers av flere sektorer.

ForUM ser frem til en god dialog med delegasjonen før, under og etter CFS 52.

Med vennlig hilsen

Kathrine Sund-Henriksen

Generalsekretær i Forum for utvikling og miljø